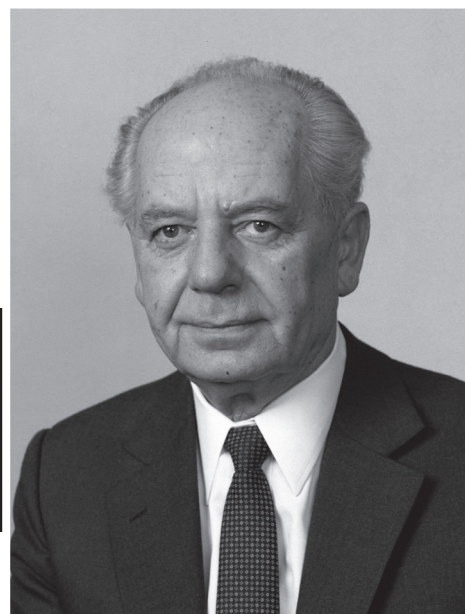

GÁSPÁR SÁNDOR

1917. április 15. Pánd, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye -
2002. április 16. Budapest

MTI/MTVA Fotóarchívum/Horling Róbert

FŐBB TISZTSÉGEI

Az MKP, illetve MDP KV tagja	1946. október 1.-1956. október 31.
A Vasmunkások Szakszervezete főtitkára	1950. május-1950. október
A Szakszervezetek Országos Tanácsa főtitkárhelyettese	1952. november 24.-1953. március 1.
A Szakszervezetek Országos Tanácsa titkára	1953. március 1.-1955. április 30.
A Szakszervezetek Országos Tanácsa elnöke	1955. április 30.-1956. október 31.
Az MDP PB póttagja	1956. július 18.-1956. október 24.
Az MDP PB tagja	1956. október 24.-1956. október 31.
Az MSZMP IKB, illetve KB tagja	1956. november 7.-1988. május 22.
A Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége főtitkára	1956. november-1958. március 2.
A Szakszervezetek Országos Tanácsa főtitkára	1958. március 2.-1959. november
Az MSZMP Budapesti Bizottsága első titkára	1959. november 2.-1961. szeptember 13.
Az MSZMP PB póttagja	1959. december 5.-1962. november 24.
Az MSZMP KB titkára	1961. szeptember 13.-1962. november 24.
Az MSZMP Budapesti Bizottsága első titkára	1962. október 30.-1965. június 28.
Az MSZMP PB tagja	1962. november 24.-1988. május 22.
Az Elnöki Tanács helyettes elnöke	1963. március 21.-1988. május 22.
A Szakszervezetek Országos Tanácsa főtitkára	1965. június 28.-1983. december 9.
A Szakszervezeti Világszövetség elnöke	1978. április-1989. március 24.
A Szakszervezetek Országos Tanácsa elnöke	1983. december 9.-1988. június 22.

PÁLYÁJA

Parasztcsaládban született, szülei, Gáspár János és Kis Julianna vele együtt 12 gyermeket neveltek. A hat elemi után Budapestre került tanoncnak a Steyr-Puch Művekhez, 1931-től a cég Lehel úti műhelyében inaskodott. Motorszerelő segédlevelét 1936-ban szerezte meg, és továbbra is addigi munkahelyén maradt szerelőként, később próbamesterként 1945-ig. Közben 1940-ben bevonult katonának, egy műszaki csapattest tagjaként a MÁVAG-ban dolgozott.

1935-ben belépett a Magyarországi Vas- és Fémmunkások Központi Szövetségébe, 1936-ban a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba. 1940-ben a Weisshaus Aladár vezette - a második legnagyobb nem Moszkvából irányított - kommunista csoporthoz

csatlakozott. 1940 és 1945 között szakszervezeti főbizalmi volt a Steyr-Puch Művekben. Visszaemlékezése szerint 1944-ben Biszku Bélával együtt fegyvereket szállított az egyik ellenálló csoportnak.

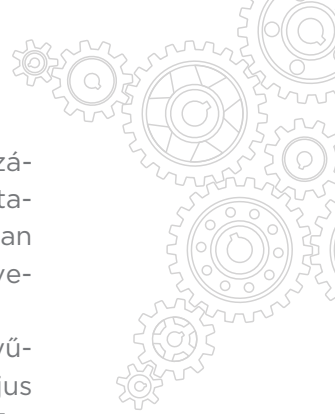
1945 elején felvették a Magyar Kommunista Pártba. A Budapest III. kerületi pártbizottság üzemszervezőjeként tevékenykedett, márciustól Kossa István ösztönzésére két hónapos pártiskolát végzett Debrecenben, ahol találkozott Rákosi Mátyással, Farkas Mihállyal, Révai Józseffel, és többek között itt ismerkedett meg Benke Valériával és Komócsin Zoltánnal. A pártiskola elvégzése után az MKP Központi Vezetősége Szervezési Osztályának instruktora lett: Somogy, Baranya és Tolna vármegyék tartoztak hozzá, Nógrádban pedig kisegítő volt. 1946 augusztusától az MKP budapesti pártbizottságán a szervezési osztályt vezette. 1946. októberben bekerült az MKP KV-ba, s közel 32 évig maradt a kommunista „pártparlament” tagja. 1947-től a vasasszakszervezetben a motorszerelők szervezőbizottságának titkára, 1948-tól a szakszervezet főtitkárhelyettese, 1950. májustól főtitkára volt.

1950. októberben az elsők között küldték ki Moszkvába, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága hároméves pártfőiskolájára, de fél évvel tanulmányai befejezése előtt, 1952. novemberben hazarendelték, és megtették a Szakszervezetek Országos Tanácsa főtitkárhelyettesének (1953. március 1-jén a tisztség neve titkára változott), 1955. áprilistól pedig elnökként a szervezet első számú vezetője volt. 1956. júliusban a Politikai Bizottság póttagja, majd a KV október 23/24-ei, a forradalom kirobbanása miatt összehívott ülésén rendes tagja lett. Az október 28-án megalakult hatfős elnökségbe azonban már nem fért bele, október 31-én pedig a SZOT is megszűnt, és – akkor még Gáspár nélkül – Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége néven alakult újjá.

Az 1956. november 4-i szovjet intervenció után csatlakozott a Kádár-féle vezetéshez, bekerült a Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Központi Bizottságába, s főtitkárként átvette a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége (1958. márciustól ismét SZOT) vezetését. 1959. novemberben a budapesti pártbizottság élére állították, s decemberben póttagként bejutott a PB-be. 1961. szeptemberben a KB Titkárságának a tagjává választották. Gazdaságpolitikai KB-titkárként az Államgazdasági Osztály, az Ipari és Közlekedési Osztály, valamint az Államgazdasági Bizottság mellett ő felügyelte a Borsod-Abaúj-Zemplén, a Fejér, a Győr-Sopron, a Komárom és a Veszprém megyei pártbizottságot is. 1962. október végétől ismét budapesti első titkár volt, novemberben a PB-ben rendes tagságot kapott. 1964. május-júniusban a Szovjetunióban befejezte 12 évvel korábban félbehagyott tanulmányait.

1965. júniusban harmadízben lett a SZOT első embere. Kezdetől fogva az új gazdasági mechanizmus mentén kibontakozó reformok ellenzőjének, a pártvezetésen belül a magát munkásellenzéknek nevező csoport egyik vezéralakjának számított – bár ezt később „mesterségesen kiagyalt legendának” minősítette. Az általa vezetett SZOT-nak az 1960-as évek végén folytatott politikája hozzájárult a reformok sikertelenségéhez (munkásbéremelés követelése, munkaerő-vándorlás korlátozása). A reformintézkedések miatt kialakult belső hatalmi harc 1972-ben odáig fajult, hogy a „munkásellenzék” tagjai határozottabb moszkvai támogatással hajlandóak lettek volna Kádárt eltávolítani a hatalomból, aki azonban ügyesen leplezett „balra át”-tal kifogta a szelet a vitorlájukból. A „puccs” meghatározó vezetői között Komócsin Zoltán, Biszku Béla, Pullai Árpád és Gáspár neve merült fel, de a pontos szerepek máig tisztázatlanok. Anynyi bizonyos, hogy négyük közül ő tudta a legtovább megőrizni politikai befolyását (Komócsin 1974-ben meghalt, Pullai 1976-ban vesztette el KB-titkári posztját, Biszkut 1978-ban nyugdíjazták).

1978. áprilisban a kommunista irányítás alatt álló Szakszervezeti Világszövetség elnökének választották. 1983. decemberben a SZOT főtitkárának székében Méhes Lajos váltotta, ő pedig az inkább a protokolláris szerepkörű elnöki funkciót kapta meg, de

ennek ellenére a tényleges irányítást nem engedte ki a kezéből. Az 1988. májusi országos pártértekezleten – az eredeti forgatókönyvvel ellentétben – kibuktatták a hatalomból (nem választották be a KB-ba, így a PB-ben sem maradhatott benn), júniusban lemondott a SZOT elnöki tisztéről, végül 1989. márciusban visszavonult a Szakszervezeti Világszövetség éléről is.

Egyéb tisztségei mellett 1949. május–1988. június között folyamatosan országgyűlési képviselő, 1955. novemberétől az Elnöki Tanács tagja, 1963. március–1988. május között a testület elnökhelyettese, 1960–1964 között a Hazafias Népfront Országos Tanácsának alelnöke is volt.

FŐ MŰVEI

A párt vezető szerepe, növekedésének és munkastílusának egyes kérdései. Kossuth Kiadó, Budapest, 1964.

A magyar szakszervezetek szerepe a szocializmus építésében. Táncsics Kiadó, Budapest, 1968.

Szakszervezetek a szocializmusért. Táncsics Kiadó, Budapest, 1970.

A munkáshatalom szolgálatában. Táncsics Kiadó, Budapest, 1973.

A szakszervezetek a fejlett szocializmusért. Táncsics Kiadó, Budapest, 1976.

A nemzetközi szakszervezeti mozgalom. Kossuth Kiadó, Budapest, 1980.

A munkásosztály szolgálatában. Népszava Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 1983.

A magyar szakszervezetek társadalmi helye, szerepe és időszerű tennivalói. Kossuth Kiadó, Budapest, 1984.

FORRÁSOK

Az MDP KV Titkársága 1950. április 26-i ülésének jegyzőkönyve. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára M-KS 276. fond 54/97. őrzési egység. http://www.digitarchiv.hu/faces/frameContentGenerator.jsp?ADT_ID=39938&MT=1 (A letöltés ideje 2014. október 1.)

„E rendszernek voltam konkrét terméke. Ez voltam.” Beszélgetés Gáspár Sándorral. Lux Judit interjúja www.konfoderaciok.hu/index/html/bemutakozunk/1.6/szksztort.htm (A letöltés ideje 2014. szeptember 26.)

IRODALOM

Segédkönyv a Politikai Bizottság tanulmányozásához. Szerkesztette Nyírő András. Interart Kiadó, Budapest, 1989. 275–276.

Murányi Gábor: Gáspár Sándor halála. Kádár bal keze. *Heti Világgazdaság*, 2002. április 25. http://mathom.dura.hu/dura-hirek/readarticle.php?article=altalanos/2002/04/26/hvg_2002prilis25.html (A letöltés ideje 2014. október 18.)

<http://nevpont.hu/view.php?id=8833> (A letöltés ideje 2014. szeptember 26.)